

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15026704	IES David Buján	Cambre	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obligatoria	Xeografía e historia	3º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introdución	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	5
3.1. Relación de unidades didácticas	7
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	8
4.1. Concrecións metodolóxicas	22
4.2. Materiais e recursos didácticos	22
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	23
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	23
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	25
6. Medidas de atención á diversidade	26
7.1. Concreción dos elementos transversais	27
7.2. Actividades complementarias	27
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	28
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	29
9. Outros apartados	30

1. Introdución

A área de influencia do noso Centro sitúase no sector oriental dunha comarca coruñesa de fonda significación histórica e xeográfica: as Mariñas dos Freires. O seu nome ten a súa orixe no mundo feudal, cando a ampla zona das Mariñas coruñesas se articulaban en dous espazos definidos pola titularidade das terras que as compoñían.

Así, o sector costeiro situado en torno a influencia da cidade de Betanzos e dominado pola nobreza laica vinculada aos Andrade, chamouse Dos Condes, e a zona do interior, rexentada polos monxes beneditinos de Cambre, chamouse, pola mesma razón, Dos Freires. Nunca mellor dito, xa que neste espazo xurisdiccional se xuntaba o poder de cinco cenobios da orde de San Bieito, os de Brives, Pravio, Vilacoba, Cambre e Abellá. Por se isto non fose suficiente, temos que contar tamén coa forte influencia que tiveron sobre a comarca os Cabaleiros Templarios da pobra do Burgo, monxes ao fin, ó menos ata a súa fulminante disolución en 1312. Polo tanto, o nome vén como anel ao dedo e aparece suficientemente xustificado.

Os límites históricos da comarca deben situarse nunha liña de contorno impreciso que transcorre ao través dos actuais municipios de Oleiros, Carral, A Coruña, Culleredo e Cambre, sendo precisamente este último o seu núcleo e eixo central de referencia. Como o municipio de Cambre é tamén a nosa principal área de actuación, agás outras como o de Carral ou a zona do Temple en Culleredo, que en realidade hoxe en día depende de outro centro de secundaria, constituirá o noso principal obxecto de estudio.

Cambre é unha zona de intensa e rica tradición histórica. Os primeiros vestixios da ocupación do territorio datan do Bronce Final, en torno a mil anos antes de X. C. Así, son de destacar os vestixios de castros en Cambre, Sigrás e Pravio, hoxe en día case inexistentes pola secular falta de xestión do patrimonio artístico e cultural. Esta orixe indoeuropea dos primeiros asentamentos na mariña dos freires reflíctese no mesmo topónimo "Cambre", emparentado coa voz céltica "Cambria", do que vén, por poñer un exemplo egrexio, Cambridge en Inglaterra.

A partir da fundación dun mosteiro no século X, Cambre converteuse no centro da Mariña dos Freires, un amplio territorio controlado de forma feudal polo clero regular. Con posterioridade, os Templarios erixiron a igrexa de Sta. M^a do Temple (s. XIII), centro da súa actividade relixiosa, militar e administrativa ao carón da ría do Burgo. Polo mesmo tempo adquiriu auxe o camiño inglés a Santiago de Compostela, que transitaba por estes territorios.

Durante os séculos XIX e XX o municipio converteuse nun típico lugar de recreo coruñés, atraínte pola bondade do seu clima e polo denso das súas fragas, ambas calidades perfectamente retratadas no Bosque animado de Wenceslao Fernández Flórez. E así, en 1921 concedéuselle a Cambre o título de Vila, en recoñecemento ao bon trato dispensado aos veraneantes coruñeses durante décadas.

O monumento máis representativo da vila é sen dúbida a igrexa de Sta. Mª de Cambre, pertencente ao antigo mosteiro do mesmo nome, obra mestra do románico galego, con formas moi canónicas e cheas de harmonía. É de destacar o seu testeiro poliabsidiado, típico das igrexas monacais, e as bandas e arquetes lombardos, de influencia francesa, que decoran os paramentos. No seu interior consérvase unha pía bautismal do século XIII, traída de Terra Santa polos cabaleiros templarios.

Outros monumentos salientables son a ponte románica da ría do Burgo, recentemente restaurada con criterio un tanto dubidoso, as igrexas de Sta. M^a do Temple, do século XIII, e a de Sigrás, con restos do século XII e reformada completamente no século XVIII. O Concello posúe no seu seo gran cantidade de pazos, como o de Anceis, e espectaculares quintas das chamadas de "indianos", feitas, teoricamente, coas fortunas formadas polos oriúndos de Cambre nas Américas.

A cuantificación dos efectivos humanos da nosa comarca, así como a súa evolución no tempo, resulta do máximo interese para nós e os nosos fins. A análise da situación demográfica na que nos atopamos e a que debemos prever no futuro, influirá decisivamente na organización académica que queiramos ter no noso Centro.

A primeira realidade que observamos na evolución demográfica de Cambre é que existen dous mundos claramente diferenciados. Así, existe unha área interior en franca regresión poboacional (parroquias de Sta. María de Vigo, Andeiro, Celas e Meixigo), frente a unha zona más cercana e mellor comunicada coa metrópole coruñesa (Anceis, Brexo, Brives, Sta. María de Cambre, Cecebre, Pravio, Sigrás e O Temple) que se atopan en franco e rápido crecemento nos últimos anos, seguindo a corrente migratoria da cidade cara ás áreas rururbáns, tan característica da década dos noventa. Este fenómeno é especialmente certo no que respecta a áreas como O Temple, A Barcala, Cecebre ou a propia cabeceira de comarca, que veñen acollendo dende hai tempo o establecemento de urbanizacións que atraen a veciños da cidade da Coruña cara estas zonas periféricas, na busca de mellores condicións de vivenda e vida. A saturación e encarecimiento do espazo construtivo na cidade, xunto á modernización e acondicionamento das vías de comunicación favoreceu este fenómeno de suburbanización na que se establecen constantemente novas residencias e vivendas secundarias destinadas ao lecer. Ante esta situación, as nosas previsións apuntan con claridade cara un crecemento do alumnado dependente do Centro, fenómeno inverso ao que ocorre nalgunhas zonas da cidade de A Coruña. Como exemplo da situación existente, comparemos algúns datos da tendencia demográfica dunha parroquia que perde poboación como Celas, xunto a outra en rápido crecemento como

Sigrás:

O que primeiro chama a atención é sen dúbida o rápido crecemento que presenta o concello dende os anos oitenta, produto das circunstancias que xa fixemos notar máis arriba. En consecuencia, o Centro debe esperar nos próximos anos unha afluencia continuada e en aumento de alumnado. A mesma tendencia pódese observar en Concellos limítrofes como Culleredo ou, en menor medida, Carral. É importante salientar que o proceso inmigratorio detectado se concentra especialmente nos grupos de idade comprendidos entre os 20 e os 35 anos, colectivos de poboación en idade reprodutora e laboral.

Esta situación explica a relativamente alta taxa de natalidade que presenta o Concello de Cambre, que obviamente, convive co proceso xeral de envellecemento da poboación que sofre toda a comunidade autónoma galega, tal vez aquí menos acusado que en outros lugares. Por outra parte, o proceso de feminización táxase nun 1,05 en favor das mulleres.

Un primeiro dato que nos interesa é a taxa de escolaridade da poboación xa que está en relación directa coa evolución do mundo do traballo e da poboación activa. A franxa de 4 a 17 anos (educación primaria e secundaria) aporta cifras esperables e similares á media nacional. Sen embargo, os datos para as idades de 18 a 25 anos (ensinanza superior) mostrán una baixa escolaridade, só o 2% da poboación accede a este tipo de estudos especializados. Pensamos que esta porcentaxe debería mellorarse no futuro para que os cadros especializados que a zona necesita xurdan do seu propio seo.

Antes, diremos que Cambre ata os anos 70 caracterizouse pola súa actividade agrícola. Dende entón, e debido a expansión do fenómeno metropolitano, a estrutura económica alterouse profundamente, dando cabida a un intenso crecemento do sector servizos, acompañado por outro más moderado das actividades industriais.

Así, hoxe en día, o sector máis importante da vida económica é o terciario (48,61%), seguido do secundario (43,42 %), e reducindo só ao 8,97% o sector primario, hexemónico na zona hai vinte anos. Temos que ter en conta, ademais, que gran parte da nova poboación que absorbe Cambre, desempeña as súas tarefas ocupacionais na bisbarra coruñesa.

Temos que recordar aquí que o peso industrial de áreas como a do Temple, é incomparablemente maior que o das parroquias rurais do interior, onde, na práctica, estas cifras globais invértense.

O sector primario de Cambre céntrase nunha agricultura de acusado minifundismo. Das 1301 explotacións agrarias que posuía o Concello en 1982, 1241 (o 84%) eran menores de 5 Has, e soamente 12 (o 4%) superaban as 10 Has. Eso quere dicir que basicamente a actividade agrícola en Cambre é de subsistencia e subsidiaria a tempo parcial sen capitalización. Considérase a terra e o cultivo como un complemento económico de outras actividades principais. Frente a este modelo, comezan timidamente a aparecer formas modernas de produción hortofrutícola e de flor. Con esta modalidade máis desenvolvida integrouse a gandaría intensiva leiteira e cárnica, que sustituí moi rapidamente as formas arcaicas de imbricar o gando no agro, xa imposibles de manter. O réxime de tenza de terra dominante é a propiedade plena, con un 75% do total, frente a outras testemuñas como o arrendamento ou a parcería.

Pese ao que poida pensarse, o Concello ten certa tradición manufactureira, así, en 1804 o ilustre polígrafo ferrolán Lucas Labrada na súa magna obra: Historia y descripción del Reino de Galicia, cita a existencia dende 1798 dunha fábrica de téxtiles en Sigrás:

"Hallándose allí en el lugar de Sigrás una fábrica de pintados de algodón y lino, que establecieron habrá ocho años D. Enrique Bret y D. Luis de Vitry, la cual ha sido formada por el consulado, y sigue con bastante aceptación y despacho de sus manufacturas."

De todas as maneiras, este feito non pasa de ser episódico, e non parece que tivera continuidade. O desenvolvemento do sector industrial en Cambre é, hoxe en dia, aínda discreto, pero ten visos de crecer fortemente no polígono industrial do Espírito Santo. A escasez de solo industrial na Coruña provocou o establecemento destes polos de desenvolvemento nos arredores da metrópole. E esta corrente exóxena afecta directamente o noso Concello. A nova industria que nos vén, apunta a característica xeral de toda a zona coruñesa, onde predomina o comercio maiorista e os depósitos de grandes fábricas, máis que a pura produción. Así, por exemplo, o polígono do Temple é case exclusivamente comercial. Esta circunstancia fai que o número de traballadores por m² sexa moito menor que nas industrias "puras", por outra parte, cada vez más raras en Galicia.

O sector servizos é o que mellores expectativas ten, e o que goza de mellor saúde no Concello. As actividades más desenvolvidas son o comercio e a hostalería que empregan a case o 50% da poboación do sector. Séguenlle en importancia o transporte, a educación e a saúde. Un dos servizos más importantes é o do automóbil. Por contra, o Concello de Cambre a través da súa concellaría de Cultura fai unha oferta cultural ampla e de calidade: festas patronais, actividades de tempo libre, conferencias, exposicións e concertos teñen constante protagonismo na vida cotiá de Cambre.

Tamén facer referencia ás múltiples ofertas culturais que propoñen ademais do Concello de Cambre, as diferentes asociacións culturais da zona.

A materia de Xeografía e Historia contribúe á percepción e a análise dunha realidade cada vez más diversa e cambiante. A comprensión do devir a través do tempo e do espazo e a análise do cambio como froito da acción humana implica concibir a aprendizaxe do alumnado como unha invitación ao coñecemento de si mesmo e do mundo

que o rodea.

Vivir en sociedade, interactuar na contorna e comprender como son as relacións que establecemos e as normas de funcionamento que as rexen resultan esenciais para que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades e exercitar a cidadanía cara un comportamento cívico.

Nesta liña, os contidos de 3º van na dirección de comprender o territorio como o espazo humanizado, tanto desde unha perspectiva económica como física e ambiental. Entender as dinámicas internas e externas da poboación e as súas derivadas como a diversidade da poboación, a interculturalidade, as minorías e a igualdade de xénero tamén van ser obxecto de estudo neste curso. Así mesmo, valorar que todos estos asuntos van sentir os efectos do fenómeno da globalización é outro dos eixes principais a tratar.

Desde o punto de vista histórico, os contidos deste curso tratan o século XVIII, unha etapa de cambios ideolóxicos, sociais e económicos de grande repercusión que asentan as bases da organización política e económica do mundo contemporáneo ata os nosos días. As revolucións burguesas entenderanse como o marco de ruptura das estruturas do pasado (servidume) para conformar novas formas de pensamento ideolóxico e político nun novo contexto de liberalismo e de democracia, é dicir, de recoñecemento da cidadanía. A globalización, o capitalismo, as formas de traballo e a economía liberal serán cuestións que se comprendan cando se aborde a Revolución Industrial; e, igual que a sociedade, a economía e a política se transforman, a arte deste época tamén responderá a ditas mutacións adaptándose a novos gustos e demandas.

Ditos contidos están estruturados en tres bloques. No primeiro, "Retos do mundo actual", faise fincapé nos desafíos e problemas do presente e da contorna local e global coa perspectiva de coñecer cales son os retos do futuro ao que se enfrenta a sociedade en xeral e a española e galega en particular. O segundo bloque, "Sociedades e territorio", integra contidos que contribúen a explicar a evolución das sociedades ao longo do tempo e do espazo para comprender o devir actual e as consecuencias futuras; en definitiva, interpretar o presente desde a perspectiva do pasado como legado histórico. O terceiro bloque, de grande transversalidade, é "Compromiso cívico local e global", no que se acentúan o sentido da responsabilidade e os valores democráticos dos/das alumnos/as deste nivel.

En definitiva, o alumnado de 3º comprenderá a través desta materia o presente como un proceso inacabado sobre o que é posible actuar desde unha perspectiva científica e cívica para modelar o futuro.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3	3	4	1-2-4-5	1	1	3	4
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construcción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2	3	2	1-2	4	1-3	1-3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se confrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrentan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.	2-3		3-4-5	1-5	3	3-4	1	1-4

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.	1-3	2	1	1-2	2	1-2-3-4	1	1-4
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construcción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	1-5	3	2	1-3-5	1-3	1-2	3	1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	1-5	3	1-3	1-3	3	1-2-3	1-3	1
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.	2-5	3	2-4	1-2	1-3	1-2-3		1-2-3
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizánndoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.	2		1-4-5	4	2-5	1-2-3	1	1
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2-5		2	1-3	1	1-2-3-4	1	1

Descripción:
3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descripción	% Peso materia	Nº sesión	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A organización política das sociedades. Estados e relacións internacionais. O sistema político español.	Trata de estudar os rexímenes políticos e a organización dos Estados e, en concreto, o Español, e indicar a importancia das Institucións para velar pola paz e seguridade. Tamén se traballarán as relacións internacionais, as organizacións supranacionais (singularmente a ONU e a UE), así como a división política do mundo (situar no mapa os diferentes Estados do mundo e conocer as súas capitais) e territorial de España (situar no mapa as Comunidades Autónomas e as súas capitais).	10	18	X		
2	A organización económica das sociedades. A globalización e a sociedade mediática e da información e da comunicación.	Trata do fenómeno da globalización os seus aspectos positivos e negativos e as súas derivadas dos desprazamentos da poboación no mundo actual, a multiculturalida e e posibles conflitos ideolóxicos e étnico-culturais, diversidade e mestizaxe. Abordarase igualmente o fenómeno da globalización económica e conceptos básicos da actividade económica (sistemas económicos, axentes económicos, sectores económicos...). Tamén se traballará a sociedade da información actual e o problema da desinformación.	10	15	X		
3	O espazo rural e o sector primario. Formas de poboamento e a súa transformación. Evolución en España e Galicia e retos do futuro	Procura analizar o sector primario, as súas actividades económicas e a súa importancia e características a nivel global, europeo, español e galego. Tamén se abordará o poboamento rural e os seus problemas, como o da despoboación ou os retos da producción e distribución de alimentos. Adoptarase un enfoque ambiental e centrado no desenvolvemento sostible, facendo referencia aos problemas ambientais do sector primario.	10	12	X		
4	Enerxía e industria. Pasado, presente e futuro. A Revolución Industrial.	Enerxía e industria. Pasado, presente e futuro. A Revolución Industrial.	20	18		X	
5	O sector servizos. A pegada humana no medio. O cambio climático.	Procura analizar o sector servizos, as súas actividades económicas e a súa importancia e características a nivel global, europeo, español e galego. Tamén se abordarán retos actuais como a	10	15		X	

UD	Título	Descripción	% Peso materia	Nº sesiones	1º trim.	2º trim.	3º trim.
5	O sector servizos. A pegada humana no medio. O cambio climático.	terciarización e se adoptará un enfoque ambiental e centrado no desenvolvemento sostible, facendo referencia aos problemas ambientais e sociais dos transportes, o comercio e o turismo. Farase igualmente unha síntese das repercusións das actividades humanas, singularmente económicas, no medio. Abordarase o cambio climático como consecuencia esas actividades e as repercusións que este terá sobre as propias actividades e vida humana.	10	15		X	
6	A poboación e poboamento en España e Galicia. Diversidade social, multiculturalidade e igualdade de xénero.	Trata dos ciclos demográficos e evolución da poboación e o reto demográfico en España e Galicia. O envellecemento da poboación e as políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. Así mesmo se aborda a diversidade social e a cohesión a non discriminación cun fincapé na igualdade de xénero.	5	3			X
7	As bases políticas do mundo contemporáneo. Do absolutismo ás revolucións liberais. España e Galicia no século XVIII e a crise do Antigo Réxime.	Trata do Antigo Réxime, a Ilustración e o despotismo Ilustrado, así como os síntomas e propostas de cambio. Estudaranse as ideas do liberalismo e as revolucións americana e francesa e as súas consecuencias. A nivel español e galego, abordara a chegada da dinastía borbónica, o reformismo ilustrado de Carlos III e a guerra e revolución liberal en España, a Constitución de 1812 e a restauración absolutista de Fernando VII.	25	18			X
8	Os movementos artísticos. As artes na época da Ilustración. Rococó, Neoclasicismo, Romanticismo. A personalidade independente de Goya.	Trata de coñecer as características xerais das manifestacións artísticas deste período e a súa relación coa arte clásica.	10	6			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A organización política das sociedades. Estados e relacóns internacionais. O sistema político español.	18

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender que tipos de rexímenes existen, as diferenzas entre monarquía e república e como se organiza o Estado español.	PE	70
CA2.6 - Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender cales son as características fundamentais dun sistema democrático en antítesis ao ditatorial.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Realiza un exercicio escrito no que indique certas institucións do Estado e de asociacións que promoven un mundo máis seguro e unha mellor convivencia. Contesta con certa claridade cuestións sobre a organización, Institucións e poderes do Estado, Democracia e Constitución e recoñece o seu valor.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos más complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	Elabora con certa calidade un traballo de investigación sobre os conflitos do mundo actual utilizando fontes fiables e elaborando un contido propio	TI	30
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, no que plasma a importancia do sentido cívico, o respecto polas diferenzas e opinións dos demais e sobre o recoñecemento da muller.		
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando e describindo os problemas de convivencia que hai na súa contorna e as solucións que proporía.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Sociedade da información. Procura, tratamiento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.
- Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas

Contidos

- Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvimento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita.
- Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
2	A organización económica das sociedades. A globalización e a sociedade mediática e da información e da comunicación.	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de interpretar e identificar con certa seguridade mapas e gráficos sobre o Desenvolvemento Sustentable, mobilidade da poboación e distribución do traballo.		
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamiento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe e comprende cales son sectores económicos e cal é o da súa contorna.		
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe cal é o reparto dos diferentes sistemas económicos no mundo e indica trazos e características e o reparto do traballo.		
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (convivencia e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Responde a preguntas cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender o que é globalización, causas, consecuencias e aspectos negativos e positivos e o que é Desenvolvemento Sostible. Elabora un informe sobre as os sistemas económicos e a súa evolución e da relación globalización e liberalismo .	PE	70
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Responde a preguntas cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender o que é globalización, causas, consecuencias e aspectos negativos e positivos e o que é Desenvolvemento Sostible.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Responde a preguntas cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender o que é globalización, causas, consecuencias e aspectos negativos e positivos e o que é Desenvolvemento Sostible. Demostra comprender a evolución dos sistemas económicos e interpreta algúns fontes de información.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos más complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo sobre que é globalización, causas e aspectos negativos e positivos.		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo escrito identificando e describindo a incidencia da globalización na economía mundial e a distribución do traballo e o mundo das tecnoloxías.	TI	30
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo sobre a función do Estado nas crises económicas e a tendencia dos sistemas económicos pola globalización.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamiento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural.

Contidos

- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
3	O espazo rural e o sector primario. Formas de poboamento e a súa transformación. Evolución en España e Galicia e retos do futuro	12

Criterios de evaluación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza un exercicio escrito no que teña que explicar algúns dos dezaseste ODS empregando imaxes, mapas, gráficas... e fai propostas a problemas e retos do futuro.	PE	70
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamiento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber que tipos de poboamento que hai en España e Galicia e como evolucionaron e cales son os problemas que presentan. Analiza os paisaxes rurais españolas, identificando o seu tipo e características principais.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta un traballo, identificando e describindo aceptablemente as principais características espazo natural, rural e urbano da súa contorna.	TI	30
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Realiza e expón con certa soltura un traballo sobre os problemas do despoboamento rural e o crecemento das ciudades e a súa relación co medio ambiente.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	Realiza con certa soltura un informe sobre o su compromiso coa contorna e o poboamento humano e indica os retos futuros e explica con certa claridade o influxo económico e laboral no poboamento.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorexión Galicia-Norte de Portugal. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emergencia climática. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
4	Enerxía e industria. Pasado, presente e futuro. A Revolución Industrial.	18

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamiento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender cales son as características do sector secundario a nivel global, europeo, español e galego.	PE	70

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender cales son as causas, etapas e características da Revolución Industrial.		
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	Realiza unha secuencia cronolóxica dos principais acontecimentos e procesos da Revolución Industrial.		
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Explica con mínimo de acerto as características da nova sociedade de clases xurdida coa Revolución Industrial.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo sobre a necesidade dun aproveitamento do medio respectuoso recoñecendo que obxectivos do Desenvolvemento Sostible hai que cumplir.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de realizar con certa soltura a lectura de gráficas, mapas e imaxes sobre as actividades económicas e a súa incidencia no medio e determinar cal dos ODS se deben cumplir ao respecto.	TI	30
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Demostra saber e comprender como evolucionou a actividade económica, os axentes económicos e os retos do futuro.		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando e describindo como se distribúe a riqueza económica e o traballo e achega algúna solución ao desigual reparto.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

Contidos

- Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorexión Galicia-Norte de Portugal.
- Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade.
- As fontes históricas como base para a construcción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores.
- A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emergencia climática.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
5	O sector servizos. A pegada humana no medio. O cambio climático.	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza un exame escrito no que identifica bastantes características do sector servizos a nivel global, europeo, galego e español.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de realizar con certa soltura un informe sobre como poder aproveitar o medio de Galicia, España e a UE que sexa respectuoso co Desenvolvemento Sostible. Contesta ás preguntas cun nivel suficiente e detallado sobre maneiras de conservar o medio natural, rural e urbano	PE	70
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demás, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe identificar os sectores produtivos de Galicia, España e a UE e as potencialidades nos servizos de España e Galicia en relación á UE.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Realiza o exercicio escrito sobre a evolución dos sectores produtivos e os retos de futuro e como estes van ligados ao cambio no medio natural.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo sobre medio ambiente, identificando e describindo aceptablemente as principais características e causas e consecuencias do seu deterioro.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura unha proposta de traballo no que expoña as características da zona onde vive e as actividades económica da súa contorna e como condiciona o medio á economía.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de realizar con certa soltura gráficas e mapas nas que se plasmen as zonas por sectores de produtividade e tamén fai, entende e explica suficientemente os datos dunha gráfica temática.	TI	30
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo no que indique como pode contribuír a mellorar o medio ambiente e solucións se poden tomar a diferentes escalas.		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando por exemplo, o abandono de certos sectores económicos e a tendencia á terciarización e as repercuśóns no mundo laboral.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos

Contidos

- mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emergencia climática.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
6	A poboación e poboamento en España e Galicia. Diversidade social, multiculturalidade e igualdade de xénero.	3

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz enumerar algunas das características da poboación mundial e de España e Galicia e propón certas solucións aos problemas.		
CA1.5 - Rexitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	É capaz de realizar unha entrevista simulada sobre a discriminación social das minorías e das mulleres e tamén achega algunas solucións para evitalas.	PE	70
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demás, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender os descritores da poboación e as características poboacionais de España, Galicia.		

Criterios de evaluación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.7 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Traballa en equipo e achega ideas con certa claridade para elaborar un traballo sobre a violencia de xénero e os problemas das minorías e tamén elabora entrevistas simuladas a colectivos de mulleres.	TI	30
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Elabora con certa claridade un informe, tras recollida de datos na súa contorna, da poboación sobre a procedencia e é capaz de expresar iniciativas para a súa integración.		

Lenda: IA: Instrumento de Evaluación, %: Peso orientativo; PE: Prueba escrita, TI: Tabla de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Dilemas e incertezas ante o crecimiento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
7	As bases políticas do mundo contemporáneo. Do absolutismo ás revolucións liberais. España e Galicia no século XVIII e a crise do Antigo Réxime.	18

Criterios de evaluación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicaciones e estratexias de recollida e representación de datos más complejas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	Ordena as etapas históricas e entende como se escribe a Historia. É capaz de indicar algunha fonte para facer Historia. É capaz de realizar con certa soltura unha pescuda de información sobre que é Dinastía e averigua que reis españoles houbo antes do século XVIII.	PE	70

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Responde cun nivel de suficiencia ás cuestións planteadas no exame sobre o Antigo Réxime e as súas características políticas, económicas e sociais.		
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	Realiza con certo nivel de coñecemento un exame sobre a Ilustración e sinala algunha das súas críticas ao Antigo Réxime. Realiza con certo nivel unha liña do tempo na que se representen os procesos revolucionarios da época: Revolución Americana, Francesa, etapa de Napoleón, Revolución Industrial.		
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Realiza cun nivel suficiente un comentario histórico sobre os cambios políticos e económicos derivados da Ilustración e as revolucións liberais. Identifica características básicas da Ilustración española e explica algunas reformas do século XVIII e explica de forma xeral a Guerra de Independencia.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	É capaz facer algunha enumeración dos motivos que conduciron ás revolucións liberais e fai un exercicio escrito suficiente comprensible.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Demostra que sabe pescudar e expresar o significado de termos históricos como Revolución, Burguesía, Capitalismo, Democracia, Constitución, Absolutismo etc.		
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demás, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	De xeito suficiente e comprensible fai un resumo tras a lectura, visualización, proxección dunha breve reseña histórica de España antes do XVIII e do XVIII e recoñece trazos identitarios.	TI	30
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Realiza con certa soltura unha presentación en posters, ppt, para expor sobre un personaxe da época e sobre o papel das mulleres nos procesos revolucionarios. Realiza case sen axuda do docente tarefas propostas sobre a España e Galicia do século XVIII (cuestionarios, test, relación de termos)		

Criterios de avaliação	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvimento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.	Redacta e expón o legado das correntes ilustradas na actualidade e indica algunha institución do Estado e características das democracias e demostra o valor do sistema constitucional e democrático.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relações de interdependencia e ecodependencia.	Expresa con certa claridade as permanencias da Ilustración na actualidade. Responde de xeito sucinto ás preguntas sobre a Independencia das colonias americanas e da Revolución Francesa e identifica a ideoloxía liberal e nacionalista como ideas do presente.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Identifica cun certo grao de comprensión os trazos que conformaron a España e Galicia contemporánea e é quen de enumerar algunas características da diversidade social e cultural que conforman o país.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sociedade da información. Procura, tratamiento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliação e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - As fontes históricas como base para a construcción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes. - A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia. - Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

UD	Título da UD	Duración
8	Os movementos artísticos. As artes na época da Ilustración. Rococó, Neoclasicismo, Romanticismo. A personalidade independente de Goya.	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Identifica e expresa con certa seguridade os diferentes estilos artísticos da época e comparando dúas imaxes recoñece e numera algúin elemento artístico que os diferencia.		
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Clasifica con certa seguridade as características do Rococó, do Neoclasicismo e do Romanticismo e enumera algúin exemplo de España e Galicia e os relaciona cos feitos históricos.	PE	70
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Coñece a grandes resgos a vida e obra de Goya e ten certo coñecemento das obras e do significado da Carga dos Mamelucos e os Fusilamentos do 3 de maio e os relaciona coa Invasión Napoleónica.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacóns adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Realiza con certo grao de seguridade unha síntese sobre o valor da arte e a súa relación co contexto. Tamén pode citar algúna influencia de Goya en pintores posteriores.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo sobre os movementos artísticos: Rococó, Neoclasicismo e Romanticismo e incorpora nomes de mulleres artistas e xulta o por que do seu relegamento.	TI	30

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - As fontes históricas como base para a construcción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e immaterial.

Contidos

- O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

4.1. Concreciones metodolóxicas

A metodoloxía empregada á hora de traballar no curso de 3º debe permitir que o alumnado adquira o coñecemento dos feitos e fenómenos xeográficos e históricos nun sentido amplio para que poida establecer relacións e detectar as repercuśóns que estes tiveron no seu momento e áinda teñen no presente. Unha vantage da Xeografía e Historia é que o alumando adoita a ter coñecementos previos por experiencias vividas, polo que é preciso aproveitálos para favorecer que siga construíndo a súa aprendizaxe, actuando o profesorado de guía e propiciador do progreso dos saberes.

As unidades temáticas do curso poden abordarse desde unha perspectiva cronolóxica ou transversal, en función dos obxectivos didácticos e as situacións de aprendizaxe propostas, incidindo na contextualización histórica e xeográfica desde un enfoque multicausal e desde unha perspectiva de estudio comparado. Para iso, pódense priorizar contidos e ir ao esencial co fin de traballar dun xeito operativo, práctico e comprensible.

O emprego de mecanismos como a formulación de interrogantes, tormenta de ideas, debates, recreación de feitos, asembleas, poñerse "en situación de" facilitan o intercambio de información, o desenvolvemento crítico e a creación dun criterio persoal ou xuízo de valor que conduce á madurez e desenvolvemento dos estudiantes.

Outro aspecto a ter en conta son as dinámicas de grupo, xa que a aprendizaxe entre iguais é moi efectiva. Poden propoñerse tarefas a desenvolver de xeito individual, pequeno grupo ou gran grupo buscando o maior rendemento do alumnado e unha maior interactuación entre eles. Posteriormente, coa posta en común do traballado, estableceríase un diálogo moi enriquecedor para a comprensión dos contidos

Así pois, a innovación, o deseño, a actividade, a creatividade son características a contemplar nos métodos que se aplican na aula escapando das clases exclusivamente expositivas e unidirecionais que non permiten coñecer as capacidades reais do alumnado, as súas habilidades, destrezas e intereses.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Libro de texto físico ou dixital.
Apuntamentos do docente
Aula Virtual do centro
Caderno ou cartafol de traballo do alumnado
Fichas fotocopiables
Materiais informáticos
Material audiovisual
Mapas xeográficos e históricos
Material funxible

Hoxe en día contamos cunha grande diversidade de recursos pedagóxicos para cada momento didáctico ou metodoloxía a empregar.

O libro de texto é un importante apoio para o profesorado e para o alumnado, xa que aglutina tódalas unidades que

se van traballar ao longo do curso e tamén ofrece diversas e numerosas actividades a desenvolver. Non obstante, débese ter en conta que non debe condicionar a función do docente nin a súa metodoloxía, polo que o profesorado, como profesional que é, determinará e xestionará o seu uso.

Ademais do libro de texto, empregarase material complementario, incluso elaborado polo docente, que se acomode ás oportunidades que se presenten na aula.

O alumnado requirirá dun caderno de traballo onde plasmará as tarefas de xeito ordenado e con boa presentación. Dito cartafol será unha mostra máis do traballo do/a alumno/a e da súa progresión.

Logo están os recursos que se ofrecen a través da Aula Virtual, que poden realizarse e entregarse a través da plataforma. Así mesmo, a Aula Virtual permite ao docente deseñar diferentes tipos de tarefas availables e perfectamente adaptables aos contidos que se están a impartir e é un medio idóneo para que o alumnado se comunique co profesorado, consulte dúbdidas, obteña aclaracións, etc.

Hoxe en día, o manexo das TIC son necesarias, pois ofrecen moitas vantaxes, pero o docente será selectivo no seu emprego e transmitirá ao alumnado a necesidade do seu uso responsable.

As novelas ou o cine que traten algúns dos aspectos do currículo de 3º adoitan ser un material atractivo para afondar e comprender os contidos. Estes poden ser traballados na súa totalidade ou parcialmente segundo a organización e disponibilidade temporal.

Malia que estamos nun momento moi tecnolóxico, non se poden descartar os traballos de carácter manual, elaborados con material funxible, como os pósteres ou murais temáticos, xa que é importante que o alumnado planifique, deseñe e constrúa co fin de que desenvolva as súas destrezas e a súa proactividade.

No curso de 3º abórdanse temáticas que, en grande medida, están en boga como a globalización, o medio ambiente, o mundo laboral, as migracións, a democracia...etc, polo que o emprego da prensa resulta interesante para darlle ese enfoque práctico e de realidade á aprendizaxe.

En definitiva, deben empregarase diferentes materiais didácticos coa intención de diversificar non só a metodoloxía, senón tamén a aprendizaxe individual.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

A avaliación inicial realizarase nos primeiros días de clase, destinada a comprobar a capacidade de expresión, corrección formal, análise, coherencia expositiva e coñecementos previos.

Un instrumento desta Avaliación pode ser unha proba inicial que pode constar dos seguintes apartados:

- Competencia lectora: actividades relacionadas coa comprensión de textos escritos.
- Conceptos e expresión escrita: cuestións sobre aspectos básicos de Historia, que ademais permitirán avaliar a coherencia e a corrección gramatical e ortográfica.
- Elaboración de comentarios, sínteses ou esquemas, mapas conceptuais..., que permitan coñecer se o alumnado domina esos procedementos tan básicos en esta área.

Outra das vantaxes da avaliación inicial é a de ofrecer información adicional sobre o punto de partida do alumnado cara o tema que se vai a comezar a traballar, permitindo concretar os contidos que suscitan maior interese ou que se descoñecen totalmente. Ademais nos posibilita definir a didáctica e metodoloxía para abordar a unidade e chegar aos distintos ritmos de aprendizaxe.

Outro aspecto importante destas probas diagnósticas é que permiten detectar as posibles confusións e incorreccións que o alumnado ten sobre os contidos a tratar e que precisan aclaración e rectificación.

Dita proba inicial realizarase dependendo de cada unidade, pero en liñas xerais consistirá na elaboración de cuestionarios, test, choivas de ideas, debates e/ou visionados de material audiovisual.

Os resultados de dita proba poderán orientarnos cara ao establecemento das estratexias de aprendizaxe e a realización das actividades de reforzo más axeitadas para o alumnado.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	10	10	10	20	10	5	25	10	100
Proba escrita	70	70	70	70	70	70	70	70	70
Táboa de indicadores	30	30	30	30	30	30	30	30	30

Criterios de cualificación:

Os instrumentos de avaliación a utilizar co fin de coñecer o grado de comprensión dos conceptos e procesos, son:

- A participación no traballo de grupo.
- A participación en debates e exposicións.
- A realización de sínteses mediante esquemas, resumos ou gráficos.
- A cantidad e calidad dos coñecementos adquiridos.
- A comprensión dos mesmos.
- A capacidade de síntese e análise.
- A comprensión e desenvolvemento das actividades na clase ou na casa.
- A utilización das fontes de información.
- Probas escritas, orais e traballos individuais e en grupos.

Nos traballos avaliarase a calidade, exposición, coordinación, interese, participación e expresión oral e/ou escrita.

Nas probas escritas avaliaranse contidos teóricos e procedimentais (análise e comentario de documentos específicos da materia, comprensión e comentario de textos relacionados cos contidos tratados, definición de conceptos, comentarios de táboas estadísticas, gráficas, pirámides de poboación, cartografía...) e a localización e análise de mapas políticos (Comunidades Autónomas, Estados do mundo...). Poderá terse en conta tamén a expresión escrita como aspecto a valorar.

Os criterios para cualificar ao alumnado serán os seguintes:

- Probas escritas (exames) ou dixitais nas que os alumnos deberán contestar a preguntas tanto teóricas como prácticas. Sempre incluirán algún exercicio de localización de organizacións territoriais (Estados, Comunidades Autónomas, provincias...) en mapas políticos. A ponderación dos exames escritos na nota de avaliación será como mínimo do 70%, dependendo do número de exames feitos. En cada avaliación haberá como mínimo dous exames. Nos exames sinalarase o valor de cada unha das preguntas.

- A ponderación doutros traballos escritos, dixitais ou traballos específicos, exposicións orais, cuestiós, tests e as actividades diárias da clase que se realicen durante a avaliación será como máximo do 30%, dependendo do número de traballos feitos. O alumnado deberá ter a o día o seu caderno cos diferentes exercicios e esquemas que se van realizando na aula.

Para poder aprobar cada avaliación será imprescindible obter unha calificación igual ou superior a 5. Ter unha avaliación suspensa implica a obriga de recuperala, non poidendo ser recuperada facendo media coas demais avaliacións. Para aprobar o curso e ter a materia superada na avaliación final é necesario ter aprobadas as tres avaliacións. A nota da avaliación final será a media aritmética das tres avaliacións parciais; no caso de que houbese alguma avaliación suspensa e non recuperada, a nota da avaliación final non poderá superior a 4.

Nas notas dos boletíns das avaliacións parciais e final, que só admiten números enteros, aplicarase o seguinte criterio para o redondeo:

- Se o alumno ou alumna obtén como promedio unha cifra enteira, transcribirase esta sen alteracións nas actas.
- Se o alumno ou alumna obtén como promedio unha nota con décimas, na súa transcripción nas actas de avaliación redondearase ao enteiro superior no caso de que tales décimas teñan un valor igual ou maior de seis (exemplo: 7,6 transcribiríase nas actas como un 8), a excepción de que se trate dun 4,6 ou superior, que, dado o cambio cualitativo de suspenso a aprobado que supón, non se redondeará a 5; redondearase ao enteiro inferior no caso de que estas teñan un valor inferior a seis (exemplo: 6,4 ou 7,3 transcribiríanse como un 6 ou un 7).

Se un alumno ou alumna é descuberto copiando nun exame, falando con compañeiros ou utilizando sistemas electrónicos para copiar, cualificaráselle cun 0. Se nun traballo realizado por algún alumno ou alumna se detecta plaxio ou que fose copiado do outro compañero, será calificado cun 0.

Criterios de recuperación:

- O alumnado que ao longo do curso non acaden os obxectivos reflectidos nesta programación poderán realizar exames de recuperación de cada avaliación. Estes exames realizaranse segundo o criterio do Departamento que imparte a materia, ainda que preferentemente no derradeiro mes do curso. Co alumnado que non aprobe as avaliacións levarase a cabo un plan de recuperación que constará nun exame no que se avaliarán os contidos da avaliación pendente de recuperar; poderá complementarse coa realización de traballos.
- Antes da data da avaliación final, realizarase unha nova recuperación na que o alumnado poderá recuperar, de ser o caso, a 3ª avaliación, así como outras avaliacións que non conseguixe superar anteriormente durante o curso, sempre que polo menos teña unha avaliación aprobada.
- O profesorado poderá ofrecer explicacións dos contidos e diferentes tipos de exercicios ou actividades que intenten solucionar o déficit do alumnado na materia. Titorizará este traballo para resolver dúvidas ou/e corrixir aqueles aspectos que sexan precisos.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O artigo 51 da Orde do 8 de setembro de 2021 establece o Plan de reforzo para o alumnado de educación secundaria obligatoria que pase de curso con materias sen superar. Nel indícase que o alumnado deberá seguir un plan de reforzo en cada unha das materias non superadas, destinado á súa recuperación e á súa superación.

O plan de reforzo debe incluír, cando menos:

- a) Identificación da alumna ou do alumno.
- b) Información relevante sobre a materia ou as materias sen superar.
- c) Currículo para desenvolver, con especificación dos criterios de avaliación.
- d) Estratexias metodolóxicas que se utilizarán no seu desenvolvemento.
- e) Recursos necesarios para o seu desenvolvemento.
- f) Tarefas para realizar, coa debida temporalización.
- g) Seguimento e avaliación.
- g) Acreditación da información á familia.

Segundo o indicado, o alumnado coa materia pendente será convocado ao inicio do curso para explicarlle o plan de recuperación. Este consistirá na elaboración dun cartafol de traballo baseado en tarefas a través das cales se traballan as competencias básicas. Ademais disto, vai ter que realizar exames escritos sobre os contidos a recuperar. Aqueles alumnos e alumnas que, excepcionalmente, sexan promocionados de curso polo equipo docente con materias pendentes, deberán facelo cun plan personalizado de recuperación destas materias nas que se terán presentes:

- Os aspectos relacionados coas expectativas de recuperación das materias pendentes por parte do alumnado.
- Os Criterios de Avaliación establecidos polo centro e o docente da materia.
- Os Estándares de Aprendizaxe que desenvolven estes Criterios de Avaliación.
- Os recursos e o equipo docente para realizar as actividades de recuperación para o alumnado con materias pendentes doutros cursos.
- Instrumentos de Avaliación
- Fichas e traballos de reforzo.
- Reunións trimestrais co alumnado para falar da súa traxectoria dentro da materia.
- Pequenos traballos ou informes individuais por escrito.
- Asistencia as horas de recuperación no seu caso, que serán fixadas pola dirección en horario de tarde, donde lle se darán pautas a seguir para un mellor aproveitamento da materia que debe superar coa supervisión do profesorado que lle axuda na recuperación da devandita materia.
- Sistema de Avaliación
 - Dúas probas escritas teóricas durante o curso académico, representan un valor mínimo de un 80% da nota, probas eliminatorias se son superadas durante a o devandito curso. De no seren así, poderán presentarse a unha proba final cuxa data será fixada conxuntamente pola CCP e Xefatura de estudos, se tamén suspende esta última.
 - Deberán realizar tamén como mínimo dous traballos a desenvolver ao longo do curso, representan un valor máximo de ata un 20% da nota, baixo as directrices do profesorado encargado do alumnado pendente ou polo xefe do Departamento segundo o seguinte artigo.

Artigo 51 da Orde 8 setembro 2021:

- Elaborado polo profesorado que imparte a materia á alumna/o pendente de superar, baixo directrices departamento, con coñecemento do titor/a.
- O plan ten como referentes os obxectivos da materia e a adquisición das competencias.

- En cada sesión de evaluación se hará el seguimiento del plan de refuerzo y se realizarán los ajustes necesarios.
- En la sesión de evaluación final del curso en que esté escolarizado, el profesor de la materia pendiente decidirá sobre la evaluación.
- Metodología
- Reuniones periódicas con alumnado para complementar sus actividades y estudio de temas por parte de ellos para intentar la consecución de una construcción conceptual, procedimental y actitudinal adecuada a su evolución.

6. Medidas de atención a la diversidad

As medidas de atención a la diversidad se dan en dos niveles:

Para el alumnado con dificultades de aprendizaje se lleva a cabo un trabajo de refuerzo y, si es necesario, recuperación.

Al alumnado de altas capacidades se le proporcionan tareas de ampliación y profundización. Estas actividades pueden ir siendo cada vez más complejas según las necesidades, pero siempre tendrán un componente motivador para evitar que dicho alumnado decaiga en su esfuerzo.

Las medidas ordinarias de atención a la diversidad responden a las instrucciones del Decreto de 8 de setiembre de 2021, que regula la atención a la diversidad del alumnado, y en el que se indica que, en coordinación con el profesorado tutor y el departamento de Orientación, debe realizarse una evaluación inicial que facilite la detección de las necesidades del alumnado. Las medidas de atención a la diversidad serán las siguientes:

- Adaptación de los grados de consecución de los criterios de evaluación.
- Gradación de la dificultad de las actividades de aprendizaje.
- Actividades diversas y variadas adaptadas a los diferentes ritmos de aprendizaje.
- Actividades de refuerzo y consolidación.
- Trabajo colaborativo.
- Procedimientos e instrumentos de evaluación variados e individualizados.
- Flexibilidad en los tiempos de realización de tareas y pruebas.
- Retroalimentación al alumnado sobre su proceso de aprendizaje.

Contémpase también un Plan específico personalizado para el alumnado de educación secundaria obligatoria que permanezca un año más en el mismo curso.

En cumplimiento del artículo 52 del Decreto de 8 de setiembre de 2021 que se desarrolla el Decreto 229/2011, de 7 de diciembre, por el que se regula la atención a la diversidad del alumnado, el equipo docente coordinado por el profesorado tutor elaborará un plan específico personalizado que tiene como finalidad adaptar las condiciones curriculares a las necesidades de la alumna o del alumno, para tratar de superar las dificultades detectadas.

El plan específico personalizado incluirá, cuando menos:

- a) Identificación de la alumna o alumno.
- b) Relación de las necesidades educativas que motivaron la repetición del curso.
- c) Medidas ordinarias aplicadas en el curso anterior.
- d) Estrategias metodológicas que se utilizarán en su desarrollo.
- e) Recursos necesarios para el desarrollo del plan.
- f) Si es necesario, oferta de medidas extraordinarias.
- g) Acreditación de la información a familia.

Si es necesario, se elaborará una adaptación curricular del alumnado que precise en colaboración con el Departamento de Orientación; el Departamento llevará a cabo las medidas recogidas en esta adaptación que lleven a cabo. Así mismo, establecerán las medidas oportunas para el alumnado con dificultades específicas de aprendizaje por TDAH, tales como adaptación de instrumentos y de tiempo, apoyos que aseguren una correcta evaluación de este alumnado. De igual modo, se buscará la localización más idónea en la aula, de forma que estén sentados cerca de su profesor y, en medida posible, al lado de compañeros que les sirvan de modelo de tranquilidad, de orden y ayuda.

A lo largo del curso y, según la evolución y necesidades concretas de cada alumno/a, se aplicarán todas las medidas que consideremos necesarias para el correcto desarrollo del alumnado.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Educación cívico-social.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Educación ambiental.			X	X	X			
ET.3 - Educación para a igualdade.	X	X				X	X	
ET.4 - Emprendemento.			X	X	X			
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible.	X	X	X	X	X	X		
ET.7 - Educación para a paz	X	X					X	X
ET.8 - Educación para o consumidor		X	X	X	X			

Observacións:

Serán traballados todos os elementos transversais, en especial a comprensión lectora e a expresión oral e escrita pois o alumnado vai ter que ler en diferentes formatos e redactar resumos, opinións, textos, comentarios históricos.

A tecnoloxía da información e da comunicación reflexada na comunicación audiovisual e a competencia dixital será aproveitada en todas as unidades pois servirán de apoio á práctica docente.

O resto dos elementos transversais tamén serán abordados en maior ou menor medida en case todas as unidades.

O emprendemento tamén se considera importante por canto se pretende que o alumnado realice propostas e promova unha actitude proactiva e participativa.

Importante na materia de Historia de España será a educación emocional e en valores como actitude do alumnado na aula de respecto e tolerancia pola diversidade étnica e cultural.

Ademais dos elementos transversais especificamente traballados nos anteriores epígrafes, traballaranse de forma específica os seguintes elementos transversais:

- A aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida.
- A prevención da violencia de xénero, e de todo tipo de violencia contra as persoas.
- Elementos curriculares relacionados co desenvolvemento sostible e o medio ambiente.
- Fomento da alimentación equilibrada e da actividade física moderada.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descripción	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Actividades culturais	Visitas a museos e exposicións, charlas, conferencias, etc.			

Observacións:

Teranse en contas posibles actividades que poidan xurdir ao longo do cursos, tales como visitas a museos e exposicións, charlas, conferencias, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Realizouse unha enquisa ao alumnado sobre a práctica docente. (só fin curso)
Adecuouse o deseño das UD ás características e necesidades do alumnado.
Funcionalidade da PD: revisouse ao longo do curso e foi práctica e útil para acadar os obx. propostos.
Aportouse información ao persoal titor.
Cumpriuse a temporalización das unidades e dos contidos inicialmente establecida.
A persoa docente empregou as metodoloxías reflectidas na PD.
Avalía según os criterios de evaluación da programación
Usáronse distintos instrumentos de evaluación.
Leváronse a cabo as medidas de atención á diversidade e foron efectivas.
A selección e temporalización dos contidos e actividades foi axustada
Eficacia e variedade das actividades e recursos. Usáronse distintos instrumentos de evaluación.
Os contidos e actividades relacionáronse cos interese do alumnado.
Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.
Apoiouuse a implicación das familias no traballo do alumnado.
Empregáronse diferentes instrumentos de evaluación.
Máis do 80% do alumnado superou a materia.
Valoración da materia: 1. os obxectivos están ben formulados 2. A selección e temporalización dos contidosé é axeitada 3.Os criterios de evaluación e cualificación son claros 4. Empréganse diferentes instrumentos de evaluación.

Descripción:

O profesorado avalia tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensinanza e a súa propia práctica docente, a través dos Estándares de Aprendizaxe incorporados na programación docente.

En canto á práctica docente, esta realizarase por medio de enquisas e rúbricas que conteñen unha escala de valoración e que xiran entorno a "sabe", "sabe ser", "sabe facer que" e "sabe como facer", é dicir, sobre coñecementos, motivación, metodoloxía, evaluación, puntualidade e xestión da aula.

Este cuestionario en base á responder SI ou NON será proporcionado ao alumnado ao final de cada evaluación ou ao remate do curso para ser respondido de forma anónima. O balance dos resultados vai permitir reconsiderar determinadas actuacións e reformular a programación e a metodoloxía.

Igual de importante é avaliar o proceso do ensino para o cal dispone dun cuestionario de autoevaluación cos indicadores de logro puntuables nunha escala de 1 a 10. O cuestionario versa sobre a programación (obxectivos, contidos e temporalización, criterios de evaluación e programación). Sobre o desenvolvemento da programación

(contidos, actividades, distribución do tempo, recursos..) e sobre a avaliación (se houbo avaliación inicial, instrumentos axeitados, criterios de cualificación xustos...)

Os contidos, competencias, obxectivos e criterios de avaliación do Currículo de cada área ou materia, permítensnos definir os resultados de aprendizaxe e concretar o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada materia. Á súa vez, estes valóranse a partir dos indicadores de logro, que nos permiten avaliar en catro niveis as aprendizaxes que o alumnado consolidou respecto aos obxectivos marcados.

Este feito permite ao docente tamén avaliar os resultados das estratexias e medidas educativas que adoptou ao longo da súa práctica educativa para facilitar que o alumnado acade os obxectivos establecidos.

A avaliación tanto dos procesos de aprendizaxe do alumnado como da propia práctica docente será continua. A avaliación docente terá, ao mesmo tempo, com obxectivo adaptar as estratexias educativas adoptadas ao longo do curso ás necesidades específicas do alumnado.

Os obxectivos e criterios de avaliación permiten, neste sentido, identificar os coñecementos, capacidades, competencias... que en relación a un alumno ou alumna individual ou ao conxunto do grupo-clase deben ser consolidados, permitindo adaptar a práctica educativa ás necesidades específicas do alumnado para que poidan alcanzar as ensinanzas establecidas nos correspondentes estándares de aprendizaxe.

- Como ferramenta auxiliar para reflexionar e valorar a actividade docente temos unha rúbrica da práctica docente na que se valoran os seguintes aspectos:
 - Temporalización das unidades e dos contidos. Planificación das unidades didácticas ao longo do curso e temporalización dos contidos que se deben abordar en cada unidad.
 - Exposición da información. Claridade nas explicacións docentes, cunha recepción e cunha interacción adecuada co alumnado para comprobar a asimilación das informacións transmitidas.
 - Eficacia das actividades e recursos. Elección e uso adecuados das actividades e recursos empregados para a consecución dos obxectivos didácticos e dos criterios de Avaliación formulados.
 - Diversidade de recursos. Uso de gran diversidade de recursos e materiais, incluíndo as TIC e o uso educativo dos medios de comunicación, para fomentar unha aprendizaxe ampla e unha boa motivación do alumnado.
 - Estratexias de motivación do alumnado. Elaboración de propostas que animen o alumnado a desenvolver as súas capacidades en función dos seus propios intereses e a manter o interese e o esforzo durante a súa aprendizaxe.
 - Interacción co alumnado. Relación fluída do docente co alumnado favorecendo con isto o desenvolvemento das actividades de aprendizaxe.
 - Avaliación das aprendizaxes. Avaliación dos Contidos e dos obxectivos adquiridos.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

En relación á práctica docente os indicadores de logro permiten valorar:

- Consecución de obxectivos: Se se está cumpliendo coa planificación: actividades, tempos, responsabilidades.
- Se existe desviación entre o obxectivo definido e a acción ou accións deseñadas para consegui-lo.
- Se se consigue unha progresiva adquisición de autonomía no proceso de aprendizaxe: obtención, selección e contraste da información obtida.
- Se colaboramos no desenvolvemento das competencias dixital e competencia para aprender a aprender.
- Se se están conseguindo outras causas distintas ás planificadas intencionalmente.
- Se se está progresando na liña definida no obxectivo.
- Se os resultados obtidos xeran satisfacción nos implicados.

Neste aspecto terase en conta a normativa vixente que considera conforme a programación se se cumple polo menos un 75% dos contidos programados ao principio do curso, se non hai unha desviación na programación por avaliación máis aló dun 20% dos contidos programados ou incluso, nestes casos, cando as razóns sexan de carácter externo e/ou non imputables ao departamento.

Dentro do proceso de ensinanza e aprendizaxe, o equipo docente de cada grupo de alumnado celebrará sesións de avaliación para valorar tanto as aprendizaxes do alumnado, como os procesos de ensinanza e a súa propia práctica docente.

O equipo docente deberá adoptar as medidas ordinarias ou extraordinarias más adecuadas. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais, que permitan solventar as dificultades, en colaboración coas familias e mediante recursos de apoio educativo.

Indicadores de logro do proceso de ensino nunha escala de 1-4.

1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.
3. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.

4. Combínase o traballo individual e en equipo.
 5. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.
 6. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino-aprendizaxe.
 7. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.
 8. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.
 9. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos más significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.
 10. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.
- Indicadores de logro da práctica docente nunha escala de 1-4.
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.
 2. Conseguíuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.
 3. Conseguíuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.
 4. Conseguíuse a participación activa de todo o alumnado.
 5. Usáronse distintos instrumentos de avaliação.
 6. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.
 7. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.

9. Outros apartados